

11. BIBLIA W TŁUMACZENIACH (V Międzynarodowa Konferencja Biblijna, Ostrów Wielkopolski, 14-15 V 2018)

V Międzynarodowa Konferencja Biblijna, która tradycyjnie już odbyła się w ostrowskim Centrum Badań nad Historią i Kulturą Żydów z Południowej Wielkopolski (ul. Raszkowska 21), w poniedziałek i wtorek (14 i 15 maja 2018), zbiegła się z małym jubileuszem: 5-lecia istnienia tego zamiejscowego ośrodka naukowego Uniwersytetu Wrocławskiego. Centrum, zwane też „Forum Synagoga”, podlega Wydziałowi Filologicznemu UW, a ściślej Instytutowi Studiów Klasycznych, Śródziemnomorskich i Orientalnych, którego dyrektorem jest dr hab. Gościwit Malinowski (prof. UW). W ramach tego instytutu działa z kolei Pracownia Starożytnego Bliskiego Wschodu i Tradycji Biblijnej kierowana przez dr. Krzysztofa Morte, który pełni jednocześnie funkcję dyrektora ośrodka w Ostrowie Wielkopolskim.

W związku z rzeczoną jubileuszem pierwsza część konferencji (poniedziałek, 14 maja, godz. 10:00-12:00) była *de facto* uroczystością upamiętniającą owe pięć lat działalności ostrowskiego centrum. Obchody rocznicowe zainaugurował Chór Mieszany „Con Forza” Zespołu Szkół Muzycznych im. Krzysztofa Komedy-Trzcńskiego w Ostrowie Wielkopolskim, pod dyrekcją Janusza Lipińskiego. Chór wykonał słynny hymn średniowieczny ku czci św. Stanisława ze Szczepanowa *Gaude Mater Polonia*. Następnie głos zabrała Beata M. Klimek, Prezydent Ostrowa Wielkopolskiego, i prof. dr hab. Adam Jezierski, Rektor UW. Kolejnym punktem programu były przemówienia gości oraz wykład ks. prof. dr hab. Jana Klinkowskiego (Papieski Wydział Teologiczny we Wrocławiu) – *Symbol Gehenny w tradycji biblijnej i jego tłumaczenie*. Po wykładzie zaprezentowano kolejny tom poświęcony lokalnej społeczności żydowskiej, opracowany w ramach działalności statutowej Centrum, po czym zaproszeni goście i uczestnicy konferencji udali się na okolicznościowy obiad.

*

Właściwe obrady pierwszego dnia konferencji rozpoczęły się o godzinie 13:00 i trwały do 19:00. Zostały one podzielone na cztery „bloki referatowe”. W ramach pierwszego bloku (13:00-14:30) wygłoszono cztery prelekcje: 1) prof. dr Philip H. Towner (Nida Institute for Biblical Scholarship, Filadelfia, USA): *Bible Translation Considered from the Other Side: Process or Product?* («*In Defense of Lost Causes*»); 2) prof. dr Creighton Marlowe (Evangelische Theologische Faculteit, Leuven-Heverlee, Belgia): *Where is the «Spirit» in the Old Testament?*; 3) dr Jerome A. Lund (Accordance Bible Software, Kviteseid, Norwegia): *Translation Features of the Peshitta Epistle of James*; 4) ks. mgr lic. Mateusz Targoński (Pontificio Istituto Biblico, Rzym, Włochy): *Numbers 25 in the Septuagint and Its Influence on Ancient Exegesis: Between Inculturation and Creativity*. Domknięciem powyższych wystąpień była krótka, lecz bardzo żywa dyskusja (14:30-14:40).

Drugą serię referatów (14:40-16:00), obejmującą także cztery prelekcje, zainaugurował mgr Aleksandr Farutin (Uniwersytet Warszawski), który podjął temat *A corrupted text or a backward translation from Syriac? Some observations on the Hebrew text of Sirach 51:13-30 in the manuscript MS B from the Cairo Geniza*. Po nim miał zabrać głos mgr Maciej Dąbrowski (PWT we Wrocławiu) i przybliżyć słuchaczom kwestię *Bible Quotations and References in Translations of Byzantine Liturgy into Modern Languages*. Jednak rzeczony *exposé* nie doszło do skutku z powodu nieobec-

ności referenta. Następnie głos zabrał mgr Gianluca Olcese (Università degli Studi di Genova, Genua, Włochy), którego tytuł wystąpienia brzmiał: *Illum oportet crescere. Me autem minui (Gv 3,30), il solstizio nella tradizione neotestamentaria*. Ostatnią prelegentką w tym segmencie konferencji była mgr Tatiana Bachniak (Uniwersytet Opolski), która podjęła temat: *Die Regel der Übersetzung nach Hieronymus in Theorie und Praxis*. Następnie miała miejsce dyskusja i przerwa na kawę (16:00-16:20).

Cztery krótkie wykłady złożyły się także na trzeci segment pierwszego dnia konferencji (16:20-17:40): 1) dr hab. Piotr Kochanek, prof. KUL: *Ślady akrostychu imienia Adam w literaturze greckiej okresu hellenistycznego i rzymskiego*; 2) ks. dr hab. Janusz Królikowski, prof. UPJPII (Uniwersytet Papieski Jana Pawła II w Krakowie, Wydział Teologiczny w Tarnowie): *Veritas hebraica św. Hieronima i aktualność zagadnienia*; 3) mgr Łukasz Krzyszczuk (UWr): *«Veniet desideratus cunctis gentibus» (Ag 2,7). Perspektywa chrystologiczna w Wulgacie*; 4) dr Agata Rybińska (Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie): *«Cene urene» Jakuba ben Iechaka Askenazego i tłumaczenia jego Biblii dla kobiet (od XVI po XX i XXI wiek)*. Krótka dyskusja (17:40-17:50) zakończyła tę część sesji popołudniowej.

Ostatni, czwarty blok referatów (17:50-18:50), składał się z trzech wystąpień. Autorem pierwszego był ks. dr Daniel Dzikiewicz, wykładowca Wileńskiego Seminarium Duchownego im. św. Józefa (Litwa). Przedmiotem jego rozważań był *Wpływ perykopy Mk 16, 9-20 na znaczenie rzeczownika ἀρχή w Mk 1, 1*. Następnie dr hab. Michael Abdalla (Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu) w duecie z dr. hab. inż. Mirosławem Ruckim (Wyższe Seminarium Duchowne Towarzystwa Chrystusowego dla Polonii Zagranicznej w Poznaniu) przedstawili wyniki swych dociekań filologicznych określonych tytułem *Okrycie namiotem na górze Tabor (Mt 17, 4-5)*. Ostatnim mówcą był tego dnia (po raz drugi) dr hab. inż. M. Rucki, który podjął temat: *Kamień, o który wszyscy się potykają (Mt 16, 23)*. Segment ten zamknęła także krótka dyskusja (18:50-19:00).

Miłym epilogiem pierwszego dnia obrad była uroczysta kolacja w hotelu „Borowianka” (ul. Limanowskiego 134), gdzie mieszkała większość uczestników tego spotkania.

*

Drugi dzień konferencji (wtorek, 15 maja 2018) składał się również z czterech sekcji tematycznych. Pierwsza z nich rozpoczęła się już o godz. 8:30 (trwała do 9:50), a zainicjował ją dr hab. Lubomir Hampl (prof. Akademia Techniczno-Humanistyczna w Bielsku-Białej), który przybliżył słuchaczom problem: *Aspekty onomastyczne skoncentrowane wokół antroponimów w starotestamentowej Księdze Hioba – analiza na materiale czeskich i polskich przekładów biblijnych*. Po nim głos zabrała dr Anna Rambiert-Kwaśniewska (PWT we Wrocławiu), która zreferowała temat: *Kłopoty tłumaczy LXX z hebrajskim słownictwem tekstylnym*. Trzecim mówcą był dr Stanisław Ciupka (ATH w Bielsku Białej), omawiający *Podstawowe zagadnienia egzegezy szkoły antiocheńskiej*. Pierwszy segment zamknął referat ks. prof. dr hab. Norberta Widoka (UO) – *Wyjaśnienia terminologiczne w «Katechezie wstępnej» Cyryla Jerozolimskiego*. Podsumowaniem tej części przedpołudniowych obrad była dyskusja i przerwa na kawę (9:50-10:10).

Drugi segment (10:10-11:30) zainicjował ks. prof. dr hab. Krzysztof Bardski (Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie) referatem zatytułowanym: *Alternatywny Przekład Ewangelii – specyfika, szanse i zagrożenia*. Kolejnym

mówcą był o. dr Leszek Balkiewicz OFM, który wystąpił pod auspicjami Stowarzyszenia Biblistów Polskich, a na co dzień pracuje jako duszpasterz w Dieburgu (Niemcy). Jego wystąpienie nosiło tytuł: *Prezentacja nowego tłumaczenia tzw. «Ujednoliconego» wydania Biblii*. Po nim głos zabrała dr Krystyna Kern (UWr), analizująca temat: *Tłumaczenie Biblii w dokumentach Kościoła Katolickiego*. Powyższą serię zamknął ks. dr Adam Dynak, wicerektor Międzydiecezjalnego Wyższego Seminarium Duchownego im. św. Tomasza z Akwinu w Pińsku (Białoruś). Odnosił się on do *Osobliwości najnowszych przekładów Pisma Świętego na język białoruski, na przykładzie «Kazania na Górze» (Mt 5-7)*. Po referatach tradycyjnie już miała miejsce dyskusja (11:30-11:40).

Przedostatni blok (11:40-13:00) rozpoczął się wykładem o. dr hab. Waldemara Linke CP (UKSW): *Szaty Jezusa w J 19, 23-24. Wypełnienie Pisma czy midrasz chrystologiczny?*. Jako drugi wystąpił dr Piotr Goniszewski z Uniwersytetu Szczecińskiego z tematem: *Targumiczny charakter hebrajskiej Ewangelii wg św. Mateusza (ShemTob)*. Po nim dr hab. Grzegorz Kubski (prof. UAM) przeanalizował kwestię: *Wyraz relacji personalnych w niektórych nowszych polskich przekładach «Listu do Filemona» – informatywność i symboliczność*. Na koniec zaś mgr Justyna Białobrzeska (PWT we Wrocławiu) przybliżyła słuchaczom *Nadanie prymatu św. Piotrowi według niderlandzkiej Statenbijbel*. Również i tutaj nie zabrakło merytorycznej dyskusji podsumowującej (13:00-13:10).

Na ostatnią sekcję (13:10-14:10) drugiego dnia ostrowskiego spotkania złożyły się trzy wystąpienia następujących autorów: 1) ks. prof. dr hab. Waldemar Chrostowski (UKSW): *«Gdy Bóg przemówił po grecku»*. *Geneza i natura Septuaginty*; 2) dr K. Morta (UWr): *Fauna biblijna w przekładzie na język polski Septuaginty. Wybrane przykłady*; 3) dr Magdalena Józwiak (UWr): *Żona Hioba w Biblii Hebrajskiej i Septuagincie*. Po rzeczonych prelekcjach odbyła się dyskusja oraz podsumowanie i oficjalne zamknięcie dwudniowych obrad.

*

W sumie w konferencji wzięło oficjalnie udział 30 osób, reprezentujących bądź konkretne ośrodki naukowe, bądź też będących tzw. badaczami niezależnymi. Afiliację zagraniczną posiadało 8 osób: o. dr L. Balkiewicz OFM, ks. dr A. Dynak, ks. dr D. Dzikiewicz, dr J.A. Lund, prof. dr C. Marlowe, mgr G. Olcese, ks. mgr lic. M. Targoński, prof. dr Ph.H. Towner. Z kolei 3 obcokrajowców posiadało polskie afiliacje: dr hab. M. Abdalla, mgr A. Farutin, dr hab. L. Hampl. Jeśli chodzi o polskie uczelnie akademickie to najliczniej był reprezentowany UWr (4 osoby: dr M. Józwiak, dr K. Kern, mgr Ł. Krzyszczuk, dr K. Morta). Po trzy osoby reprezentowały: PWT we Wrocławiu (mgr J. Białobrzeska, mgr M. Dąbrowski, dr A. Rambiert-Kwaśniewska) i UKSW (ks. prof. dr hab. W. Chrostowski, ks. prof. dr hab. K. Bardski, o. dr hab. W. Linke CP). Z kolei dwie osoby przybyły z: ATH w Bielsku-Białej (dr S. Ciupka, dr hab. L. Hampl, prof. ATH), UAM (dr hab. M. Abdalla, dr hab. G. Kubski, prof. UAM) oraz z UO (mgr T. Bachniak, ks. prof. dr hab. N. Widok). Natomiast pojedynczy przedstawiciele reprezentowali następujące środowiska: KUL (dr hab. P. Kochanek, prof. KUL), UMCS (dr A. Rybińska), UPJPII w Krakowie / WT w Tarnowie (ks. dr hab. J. Królikowski, prof. UPJPII), US (dr P. Goniszewski), UW (mgr A. Farutin), WSD TCh w Poznaniu (dr hab. inż. M. Rucki).

Wśród 30 uczestników było 3 profesorów tytularnych (= 10,000%), 9 profesorów doktorów i doktorów habilitowanych (= 30,000%), 11 doktorów (= 36,666%)

i 7 magistrów (= 23,333%). Innymi słowy tzw. pracownicy samodzielni stanowili 40% składu prelegentów, zaś tzw. młodszy pracownicy naukowcy dostarczyli 60% mówców. W gronie 30 wykładowców znalazło się 6 kobiet (mgr T. Bachniak: UO, mgr J. Białobrzaska: PWT we Wrocławiu, dr M. Józwiak: UW, dr K. Kern: UW, dr A. Rambert-Kwaśniewska: PWT we Wrocławiu, dr A. Rybińska: UMCS), co stanowiło 20,000% ogólnej liczby uczestników ostrowskiego spotkania.

Niewątpliwie organizowane przez Uniwersytet Wrocławski konferencje biblijne w Ostrowie Wielkopolskim są bardzo cenną inicjatywą, która integruje badaczy świeckich i duchownych. V Międzynarodowa Konferencja Biblijna „Biblia w tłumaczeniach” potwierdziła tylko tę tezę. Słowa uznania i podziękowania należą się organizatorom zarówno za wysiłek włożony w przygotowania tego spotkania, jak i za atmosferę jaka panowała w trakcie jego trwania. Pośrednim zaś efektem ich wysiłku jest również i to, że Ostrów Wielkopolski zaczyna funkcjonować na „naukowej mapie” Polski, za co władze miasta mają prawo być wdzięczne kierownikowi Pracowni Starożytnego Bliskiego Wschodu i Tradycji Biblijnej, dr Krzysztofowi Morcie, oraz jego współpracownikom – w szczególności dr Magdalenie Józwiak, pełniącej funkcję sekretarza ostrowskich Konferencji Biblijnych.

Piotr Kochanek – Lublin, KUL

12. MYŚL TEOLOGICZNA ŚW. MARKA EREMITY (V W.) (Warszawa, UKSW, 20 VI 2018)

W środę 20 czerwca 2018 r., w studio radiowym Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie (ul. Dewajtis 5), odbyła się międzynarodowa audiokonferencja patrystyczna pt. *Myśl teologiczna św. Marka Eremity (V w.)*. Audiokonferencja ta została zorganizowana przez znajdującą się w Instytucie Teologii Systematycznej na Wydziale Teologicznym UKSW Katedrę Teologii Patrystycznej, którą kieruje wybitny znawca starożytnego monastycyzmu prof. dr hab. Leon Nieścior OMI.

Idąc za duchem czasu Organizatorzy udostępnili opcję uczestniczenia w telekonferencji przez internet: <http://radio.uksw.edu.pl/>. Ci, którzy chcieli zabrać głos w dyskusji mieli taką możliwość po wcześniejszym zgłoszeniu drogą e-mailową (patrologia@uksw.edu.pl).

W sumie podczas konferencji można było wysłuchać sześciu prelekcji, które zostały wygłoszone przez dwoje badaczy antyku reprezentujących zagraniczne ośrodki naukowe oraz czterech patrologów z Polski. Z zagranicy w telekonferencji wzięli udział: P. Emilie Escure-Delpeuch – doktorantka i asystentka z Faculté de Théologie et de Sciences des Religions na Uniwersytecie w Lozannie oraz ks. dr Waczesław Patrin – dziekan Wydziału Teologicznego na Carycyńskim Uniwersytecie Prawosławnym św. Sergiusza z Radoneża w Wołgogradzie. Natomiast z Polski prelekcje wygłosili: ks. prof. dr hab. Bogdan Czyżewski – Kierownik Zakładu Teologii Patrystycznej na Wydziale Teologicznym Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, ks. dr Wojciech Kamczyk – adiunkt w Katedrze Teologii Patrystycznej i Historii Kościoła na Wydziale Teologicznym Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach, ks. prof. UKSW dr hab. Józef Grzywaczewski – profesor nadzwyczajny w Katedrze Teologii Patrystycznej UKSW w Warszawie, oraz wspomniany już prof. dr hab. Leon Nieścior OMI z UKSW w Warszawie.